

Burgerberaad - Kern Spreekpunten

1. We bevinden ons in een klimaat- en ecologische noodsituatie die snelle en substantiële veranderingen in alle beleidsdomeinen vereist. Wetenschappers over de gehele linie benadrukken dat enorme veranderingen in het functioneren van ons sociale en economische systeem nodig zijn om het leven van de burgers in Nederland en wereldwijd te beschermen!

2. Het is zeer onwaarschijnlijk dat de parlementaire democratie in Nederland een oplossing biedt voor het snelle en ingrijpende beleid dat onontbeerlijk is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graden Celsius en de levensondersteunende ecosystemen waar we van afhankelijk zijn, te behouden, omdat:

A: De geschiedenis laat zien dat de Nederlandse regering, ondanks verbeterd inzicht, er niet in is geslaagd om de klimaatverandering aan te pakken: Sinds de jaren negentig is zij er niet in geslaagd haar CO₂-uitstoot te verminderen. Ze heeft de op twee na hoogste CO₂-uitstoot (per hoofd) in Europa en stuit dubbel het wereldgemiddelde uit. Nederland heeft het op één na laagste aandeel duurzame energie in Europa. Daarentegen subsidieert zij de fossiele brandstoffenindustrie met gemiddeld 7,6 miljard euro per jaar. Last but not least weigert Nederland zich te houden aan de Urgenda-uitspraken van de Nederlandse rechter van 2015 en 2018 om de CO₂-uitstoot in 2020 met 25% te verminderen (in één jaar!). De verantwoordelijkheid om het leven van de burgers te beschermen tegen ecologische ineenstorting kan niet langer alleen worden overgelaten aan een overheid die daar al 30 jaar niet in slaagt!

B: Bedrijfsbelangen spelen een grote rol in de politieke besluitvorming over de klimaatcrisis, zowel op nationaal als op EU-niveau. Het schijnbaar inclusieve poldermodel van Nederland, dat bedoeld is om een brede burgerparticipatie mogelijk te maken, is eerder gunstig voor economische thema's en versterkt het bedrijfsleven eerder dan de maatschappij als geheel. De overheid gaf Shell een zetel aan de klimaattafels, hoewel is aangetoond dat het bedrijf al decennia lang de samenleving actief misleidt over het bestaan van klimaatverandering en zij de beleidsreacties om de uitstoot van broeikasgassen in de VS en de EU te verminderen tot stilstand heeft gebracht.

C: Het kiesstelsel van Nederland is voor sommigen inclusief en voor velen ontoegankelijk. Vooral de belangen van mensen met een lagere opleiding zijn slecht vertegenwoordigd in het parlement. Nieuwe (populistische) partijen spelen in op de behoefte aan meer inclusiviteit door te pleiten voor grove democratische vernieuwingen zoals referenda. Deze (gebrekkige) voorgestelde oplossingen vinden steun in brede delen van de samenleving. Veel besluiten in Nederland worden genomen via informeel overleg (poldermodel) dat mensen met een lagere onderwijsachtergrond die ondervertegenwoordigd zijn in deze fora, benadeelt.

D: Kamerleden in Nederland bevinden zich in een 4-jarige electorale cyclus, waarin zij herkozen willen worden. Dit voorkomt dat zij de snelle en substantiële, maar potentieel impopulaire beslissingen nemen die nodig zijn om deze klimaat- en milieucrisis aan te pakken en de burgers op de lange termijn te beschermen.

3. Een burgerberaad (BR) is beter geschikt om de uitdaging van het doorvoeren van snelle en substantiële beleidsveranderingen aan te gaan, omdat deze vorm onafhankelijker en inclusiever is. BR's hebben bewezen dat zij in omtrent controversiële collectieve issues besluiten van hoge kwaliteit kunnen produceren. Bovendien worden BR's ontworpen om rekening te houden met de behoeften van alle burgers in Nederland. Een BR is dus ideaal gepositioneerd om het voortouw te nemen in de klimaat- en ecologische noodtoestand met behoud van rechtvaardigheid en eerlijkheid.

BR's zijn instituties waar steekproefsgewijs geselecteerde burgers beraadslagen over het overheidsbeleid of het recht. De deelnemers aan een BR worden door middel van gestratificeerde loting gekozen. Dit is een proces van het willekeurig selecteren van burgers uit de bevolking. Om ervoor te zorgen dat de samenstelling van de BR (leeftijd, geslacht, inkomen, ligging van de habitat, enz.) die van de hele bevolking weerspiegelt, is de sortering gebaseerd op demografische quota's (gestratificeerde steekproeven). De achterliggende gedachte is dat deliberatie binnen de BR bij benadering zou moeten aangeven hoe deliberatie er zou uitzien onder de gehele bevolking van een land. Daarom worden BR's in het Engels ook wel 'mini-publics' genoemd. BR's zijn instrumenten van de deliberatieve democratie, die de nadruk legt op face-to-face debat en het vinden van consensus. In landen als Australië, Canada, IJsland, India, Ierland, Polen en het Verenigd Koninkrijk is met succes gebruik gemaakt van BR's om oplossingen te vinden voor problemen die al lang omstreden zijn. Gebleken is dat BR's de cohesie en de participatie van het publiek in situaties van maatschappelijke polarisatie en democratische vermoeidheid bevorderen. Bovendien zijn ze ideale instrumenten om sociaal rechtvaardige oplossingen te vinden voor problemen die ongekende wegen en mogelijk moeilijke compromissen vereisen. Belangrijk is dat BR's ook goede instrumenten zijn om besluitvormingsprocessen uit het domein van de bedrijfs-/belangengroep lobby te halen en om te voorkomen dat politieke machtsspelletjes het democratische oplossingsproces in gevaar brengen. BR's zijn dus ideaal gepositioneerd om het vergaande en transformerende beleid te vinden dat nodig is om onze huidige klimaat- en milieucrisis aan te pakken.

4. Argumenten voor BR's op het gebied van klimaat en ecologische rechtvaardigheid

A: De klimaatcrisis zorgt voor druk op de samenleving en zal dat blijven doen. Veranderingen in onze leefomgeving, zoals droogte, stormen en overstromingen, zullen leiden tot misoogsten, verlies van middelen van bestaan, migratie en armoede. De snelle overgang die we nodig hebben en die we eisen om de ineensstorting van het klimaat te voorkomen, zal op zich al leiden tot extreme druk op de sociale systemen. Industrieën en bijbehorende banen zullen veranderen of verdwijnen. Investerings in de infrastructuur en de fossiele brandstoffen industrie zullen hun waarde verliezen. Er moeten actieve maatregelen worden genomen om de sociale cohesie te versterken en verdere polarisatie en ongelijkheid te voorkomen. Participatieve, inclusieve en transparante besluitvorming kan leiden tot meer rechtvaardige beslissingen die door grote delen van de samenleving worden gesteund en houden rekening met de stem van anders ondervertegenwoordigde groepen in de samenleving (lager opgeleiden, migranten, jongeren).

B: BR's kunnen, mits goed georganiseerd, de besluitvorming beschermen tegen overmatige bemoeienis van georganiseerde (economische) belangengroepen, ook wel lobby genoemd.

Belangengroepen en de overheid kunnen echter wel invloed uitoefenen. Een dergelijke inmenging kan in drie fasen plaatsvinden: definitie van het mandaat; faciliteren van de processen, inclusief selectie van geraadpleegde deskundigen; gebruik van het resultaat van de BR.

C: BR's zijn 'mini-publics' die een dwarsdoorsnede van de bevolking vertegenwoordigen, in plaats van een politieke elite. Dit stelt hen in staat om beslissingen te nemen die rekening houden met de behoeften van iedereen. BR's zijn daarom goed gepositioneerd om ervoor te zorgen dat de snelle en ingrijpende veranderingen die nodig zijn om deze klimaat- en milieucrisis aan te pakken, op een eerlijke en sociaal rechtvaardige manier plaatsvinden.

D: BR-deelnemers streven niet naar herverkiezing. Dit maakt hen onafhankelijk van politieke machtsspelletjes en politieke loopbaan-overwegingen. Het stelt hen in staat om de snelle en vergaande, maar potentieel impopulaire beslissingen te nemen die de aanpak van deze klimaat- en milieucrisis ongetwijfeld vereist.

Reacties op tegenargumenten:

Maar BR'r hebben geen legitiem democratisch mandaat! De parlementaire democratie bepaalt dat gekozen vertegenwoordigers (die bekend zijn en verantwoording moeten afleggen aan het volk) het beleid en de wetten bepalen, en niet willekeurig gekozen burgers!

Dit is niet juist! BR's hebben wel een legitiem democratisch mandaat. Het verschil is dat hun mandaat niet afhankelijk is van verkiezingen, maar van gestratificeerde steekproeven. Als ze op basis van deze steekproeven zijn samengesteld, vormen de BR's ideale organen van democratische vertegenwoordiging, omdat een raad van willekeurig gekozen burgers de bevolking beter vertegenwoordigt dan vertegenwoordigers die door een fractie van de samenleving zijn gekozen. Zo werkte de democratie in het oude Griekenland (destijds exclusief vrouwen en slaven). Bovendien is het normaal dat democratische vertegenwoordigers een deel van hun besluitvorming delegeren aan specifieke besluitvormingsorganen (zoals een BR). Tot slot worden BR's niet geacht de representatieve democratie volledig te vervangen, maar haar aan te vullen. In het internettijdperk zijn democratische vernieuwingen mogelijk! We moeten dus minder denken in termen van tegenstellingen (d.w.z. representatieve versus deliberatieve democratie) en meer in termen van combinaties.

Maar het is te duur. Het zal de belastingbetaler duur komen te staan!

We bevinden ons in een uitzonderlijke klimaat- en milieucrisis die ons kan blootstellen aan ernstige honger en gezondheidsschade, en zelfs ons (of onze kinderen) het leven kan kosten. Geen enkel middel mag te duur zijn om deze crisis aan te pakken. Vergeleken met de schade die deze klimaat- en milieucrisis ons binnenkort zal berokkenen (en ons nu al berokkent), is deze maatregel goedkoop. Zo heeft de Nederlandse overheid in 2008 Fortis (ABN Amro) met meer dan 16 miljard euro gered (Steen, 2008) en meer dan 10 miljard euro in de ING Groep

(Jolly, 2008) geïnjecteerd als reactie op de financiële crisis van 2008. Vergeleken daarmee zijn de kosten van een BR peanuts.

Maar wat als de BR-deelnemers deze crisis niet herkennen als een crisis, of met slecht/onvoldoende beleid komen?

We moeten vertrouwen hebben in het democratische proces. Tot nu toe zijn BR's (*Citizens Assembly's in het buitenland) met goede oplossingen gekomen. Bovendien moeten we natuurlijk investeren in een goede kwaliteit van de BR, met uitgebreide input door experts. We moeten onder ogen zien dat de parlementaire vertegenwoordigers er al dertig jaar niet in slagen deze crisis aan te pakken. Het is tijd voor een verandering in de democratische benadering, ook al lijkt deze verandering gedurfd of onbekend.

Om goede redenen heeft Nederland zojuist bindende referenda verboden en nu komt u langs om de directe democratie nieuw leven in te blazen?

Het is waar, Referenda en Burgerberaden zijn vergelijkbaar in de manier waarop ze normale burgers mogelijk verreichende beslissingen laten nemen. Maar daar houden de overeenkomsten ook op. Burgerberaden betrekken mensen niet in afzondering, maar stellen het proces van informatieverzameling (raadpleging van deskundigen en belanghebbenden) en de daaropvolgende beraadslaging centraal. Bovendien stellen Burgerberaden geen eenvoudige ja/nee vragen, maar eisen ze dat mensen zelf problemen in kaart brengen en oplossingen aandragen om deze aan te pakken.

Maar geven opiniepeilingen de politici niet genoeg inzicht in wat de bevolking wil en nodig heeft?

Opiniepeilingen geven eerder ad hoc reacties dan geïnformeerde meningen. Omdat ze geen elementen van collectief leren en beraadslagen bevatten, zijn het laagwaardige middelen om de gemiddelde langetermijnbelangstelling van een bevolking te vatten. Hoewel opiniepeilingen (indien goed uitgevoerd) een goede maatstaf zijn om een dwarsdoorsnede van de wil van de bevolking op een bepaald moment vast te leggen, hebben deze peilingen een grote zwakte: ze leggen de wil vast van burgers die niet de kans hebben gehad om zich vooraf te informeren over een specifieke zorgwekkende kwestie, noch de kans hebben gehad om met medeburgers over deze kwestie te beraadslagen.